

למעשה

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

מעלת הנסיונות

כתב הרב אלימלך בידרמן שליט"א בפרשתו (כב א), 'והאלוקים ניסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני, ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו', כתב הרמב"ן ('האמונה והבטחון' פ"ו) לא נשתבח אברהם אבינו על מה שקיים את כל התורה (יזמא כח:), כי רבים קיימו את המצוות כולן ולא נתעלו במדרגות כמוהו, אלא כל אי זאת היה בזכות עמידתו בגבורה בעשרה נסיונות, וכמו שאמרו במשנה (אבות ה ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד ככולן להודיע כמה חיבתו...

והנה איתא במדרש ('ל"ש רמז עג, וכע"ז בתנחומא ג) על הפסוק שבירש פרשתו 'וירא אליו ה' באלוני ממרא' בזה"ל, למה נקרא שמו ממרא, שהמרה פנים באברהם, בשעה שאמר לו הקב"ה למול הלך ונמלך בשלושה אוהביו, אמר ליה ענר כבר בן מאה שנהאתה, ואתה הולך ומצער עצמך, אמר לו אשכול מה אתה הולך ומסיים עצמך בין שונאיך, אמר לו ממרא, ולא עמד לך אלוך בכתשן האש ברעבון ובמלכים, והדבר הזה שהוא אומר לך למול אין אתה שומע לו, אמר לו הקב"ה אתה נתת לו עצה, חייך איני נגלה עליו אלא בפלטיין שלך, עכ"ל. וכבר נתקשו המפרשים, היעלה על הדעת שהסתפק אברהם אבינו האם לקיים ציווי הבורא עד שהוצרך ליטול עצה על המילה; והרי קיים אברהם את כל התורה קודם שניתנה אף שלא נצטווה, וכי עתה שנצטווה יהא אצלו פקפוק וספק כלשהו אם למול את עצמו.

ומבאר בעל ה'תרומת הכרי' (פתח השער אות א'), כי זה הכלל העבודה עם 'גיעה' חשובה פי כמה די וכמה מעבודה הבאה בנקל ללא כל 'מניעות' והפרעות, והנה, בכל אותם המצוות שקיים אברהם אבינו כשעדיין לא היה 'מצווה ועושה' הרי היה בידו 'ברירה' ר לבחור האם לעשותם אם לאו, כי לא היה מחויב בדבר, ואעפ"כ התגבר לעשותם 'והיה אצלו עבודה גדולה'. עתה, כשנצטווה על המילה 'לא מצא בעצמו שום צד לבלתי עשותה' שהרי נצטווה עליה, ונתאוה אברהם אבינו שגם מצווה זו תהא אצלו בקושי ובעמידה בנסיון, אלא שלא היה לו שום נסיון בדבר, על כן נתחכם לילך אצל שלושת אוהביו בכדי שהם יסיתוהו שלא למול את עצמו, ואז יתגבר כארי לעשות רצונו ית; (עיי"ש שמבאר שאמר וט וזוהי העבודה המעולה והמשוכחת לו ממרא, וכי מחפש אתה שיתרבה שרכך כי 'לפום צערא אגרא', והלא כבר קבלת שכר הרבה שעמד לך בכבשן האש וברעבון ובמלכים, ואם כן ראוי לך לעבדו שלא על מנת לקבל פרס, ואין לך לחזור אחר צדדי הנסיון, אלא עשה את המצווה כמו שנאמר לך).

המשך בעמוד הבא

הרב עובדיה דהן שליט"א

יו"ר המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת הניכי הישיבות – "בית יוסף" קרית פוניבו

האדמו"ר מצאנו בעל ה"שפע חיים" וצוק"ל סיפר פעם בשיעור חומש רש"י, שבהיותו ילד קטן בחיידה, למדו בכיתתו חומש עם טייטש לבד בלי רש"י, ואני הייתי 'פגע' ולא נתתי למלמד להמשיך ולרמות אותנו, עצרתי אותו, 'למה כתוב פעמיים וירא והנה, וירא וירץ'. ואמר לי, כשתגדל תבין, רש"י שואל את זה, אך אנחנו עוד לא לומדים רש"י. לאחר שהמשיך המלמד וירץ, שוב עצרתי אותו, ושאלתי, 'מה לו לאברהם אבינו לרוץ, אינו יכול ללכת רגיל?' המלמד לא שת ליבו ליקותיאל יהודה הקטן, והמשיך ללמד את המשך הפסוקים.

אח"כ בא לפני אבי הרה"ק רבי הערש'ל רוזניקער, והתלונן שהילד יקותיאל יהודה מפריע באמצע השיעור, ולא נותן לי ללמוד את הפסוקים. שאל אותו הרודניקער, איך הפריע לך בני? סיפר לו המלמד כל ה'צרות' שהוא עושה לו באמצע השיעור, לא נותן להמשיך, שואל כך ושואל כך. רבי הערש'ל ציווה לקרות לבנו, ואמר לו, היטבת לשאול בני, כל מה שהמלמד לא ישיבך, תבוא לשאול אותי ואומר לך תשובה. דע לך שלפני כל מצוה צריך יהודי לעשות 'הכנה', לטבול במקווה, וללבוש רעקל (חליפה) וגארטל, ולומר לשם יחוד, מלבד מצוה אחת שאין עושים שום הכנה, לא לובשים כובע וחליפה ולא טובלים במקווה ולא אומרים לשם יחוד, זוהי מצות גמילות חסד והכנסת אורחים, כשאתה צריך להיטיב עם יהודי, אין זמן להכנות כלל, שלא תפרח נשמת העני המורעב תוך כדי שאתה אומר לשם יחוד, לכן סיפרה לנו התורה "ק על אברהם אבינו שבשעה שקיים מצות הכנסת אורחים, אע"פ שהיא גדולה מקבלת פני שכינה, לא עשה שום הכנות כלל, אלא וירץ. (מדשן ביתך).

חדש ניתן לשמוע את שיעורי הרב פנחס זרביב שליט"א בקול הלשון 0722741111

המשך מעמוד קודם

כדברים הללו כתב הרה"ק הי"ש משמואל זי"ע (תרע"א), שלכאורה יש לתמוה מהו הניסיון שבעקידת יצחק, הרי ידע שגם אם לא ישחטנו בידו של הקב"ה ליטול נשמתו בכל רגע, נמצא שכלל לא היתה בחירה בידו שלא לשחטו. אלא, עיקר הניסיון היה האם יקבל גזירת 'והעלהו לעולה' בשמחה, האם יהא שש ושמח בנסיון וירוז כגיבור עלי אורח, או שיעשה זאת 'בעל כרחו', ואכן, אברהם אבינו 'עמד בכלן והלך להר המוריה בשמחה ובצהלה, והוכיח את שמחתו בהא גופא שזירז עצמו ר' וישכם אברהם בבוקר'. ומסיים שם, כל 'קיומנו' כהיום הוא בזכות השמחה, שהרי אמרו חז"ל (שבת ל): 'אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה', ואילו לא היה בשמחה לא היה מקבל את הנבואה שאמר לו המלאך 'אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה', והיה שוחט את יצחק ולא זט היה יוצא ממנו כלל בני ישראל ע"כ דברי הרב אלימלך בידרמן שליט"א

נסיון - מן הכח אל הפועל

ויש להוסיף מש"כ בזה (שפתי חיים בראשית עמ' קעד)

נסיון העקידה הניסיון העשירי בין עשרת הניסיונות שנתנסה בהם אברהם הוא עקידת יצחק בנו, נסיון זה היה גם הקשה ביותר שבירר את גודל מדרגתו של אברהם אבינו, כמש"כ "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", וכפי שיבואר להלן. גם התורה פותחת את הציווי לנסיון מה שלא הוזכר בשאר הניסיונות: "והאלוקים נסה את אברהם" (בראשית כב, א), ללמדנו את גודל קושי נסיון העשירי.

אמנם הקשו המפרשים מה פרוש "והאלוקים נסה את אברהם" וכי הקב"ה לא ידע שיעמוד בנסיון? ובפרט כמש"כ "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", וכי הקב"ה שהוא בוחן לב וחוקר כליות לא ידע שא"א יעמוד בנסיון, ולא סתם עמידה בנסיון אלא עמד בנסיון בשלימות, בזריזות, ובדביקות, כמש"כ (שם, ג) "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו", וכתב רש"י: "וישכם נודרו למצוה, ויחבוש הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שהאבהה מקלקלת את השורה", א"א עמד בנסיון במסירות ובזריזות, וא"כ יש להבין וכי הקב"ה לא ידע שיעמוד בנסיון?

הנסיון לטובת המנוסה לתת שכר מעשה טוב

הרמב"ן מבאר את נסיון העקידה שהוא יסוד גדול בעבודת ה' להבנת כל ענין הניסיונות. וכך כתב: "ענין הניסיון הוא לדעתי בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, ויקרא נסיון מצד המנוסה", מצד האדם הבוחן נקרא נסיון כיון שעומד לפני שתי צדדים אם לבחור בטוב או לא, "אבל המנוסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב בלבד", אין השי"ת נותן את הניסיון כדי לדעת מה יעשה האדם, כי ברור אצלו מה יעשה האדם, אלא הניסיון כדי שהאדם יוציא את הדבר מן הכח אל הפועל, השי"ת ידע שמדרגת א"א בכח הוא ירא אלוקים ומלא באהבה ומסירות להקב"ה, אבל כל עוד שלא עמד בנסיון זה היה רק בלבו של א"א בכח, ותכלית הניסיון כדי להוציא את הענין מן הכח אל הפועל, כדי לתת לו שכר לא רק על הלב טוב אלא על המעשה הטוב. מצד אחד העיקר בכל חלקי עבודת ה' היא הפנימיות - רחמנא לבא בעי, אך מאידך אין די בפנימיות גרידא, צריך להוציא את הלב טווב אל המעשה הטוב.

וכ"כ הספורנו (שם יב) "עתה ידעתי, ידעתי אני המלאך שבדין יגדילך האל על מלאכיו כו', שאתה בפועל ירא אלוקים, כמו שהאל ידוע קודם לכן שהיית ירא אלוקים בכוח", ההוצאה מהכח אל הפועל שייך רק במדרגת אדם שיש לו את הבחירה והעמידה בנסיון אבל לא במלאכי השרת, לכן בדין יגדילך יותר ממלאכי השרת, "ותפול ידיעתו הפועלת על הנמצא בפועל", כלומר, "עתה ידעתי" מעתה תהיה ההשגחה יותר בפועל בבחינת ידיעה, כמש"כ (בראשית יח, יט) "כי ידעתיו" וכתב רש"י "שהמחבר את האדם מקרבו אצלו וידעו ומכירו".

מוסיף הרמב"ן: "ודע כי השם צדיק יבחן", מטרת הניסיון לא מצד המנוסה אלא מצד המנוסה כדי להוציא מהכח אל הפועל את הלב טוב, ממילא השי"ת מנסה את הצדיק שידע שיעמוד בנסיון ויוציא מהכח אל הפועל, אבל הבינוני ששקול בבחירה בין הטוב והרע, ספק אם יעמוד בנסיון אין הקב"ה מנסה אותו, "כשהוא ידע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו", ההוצאה מהכח אל הפועל מעלה אותו ממדרגה נוספת מהלב טוב אל המעשה טוב, ומדוע? כי "חפץ להצדיקו", "יצוה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו, והנה כל הניסיונות שבתורה לטובת המנוסה", כי אין מטרת הניסיונות לבדוק את המנוסה, אלא "לטובת המנוסה" שע"י העמידה בנסיון הוא עולה במדרגתו.

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

נסיון דנביא השקר - הישכם אוהבים את ה'

פרשה נוספת המאירה לנו את המבט על הנסיון, מבואר בענין נביא השקר (דברים יג, ב-ג) "כי יקום בקרבך נביא או חולם הלום ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת אשר דיבר אליך לאמר, נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם", נביא השקר נותן אות ומופת לנבואתו, כגון שמחו בשעה פלונית ירדו גשמים, וכך באמת קורה כדבריו, כוננת הנביא השקר להדיח את עם ישראל לע"ז, מדוע השי"ת נותן כח כה גדול לנביא השקר לעשות כדבריו אות ומופת?, ככתוב (שם, ג) "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא, כי מנסה השם אלוקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלוקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם", האות והמופת שהשי"ת עושה כדברי נביא השקר מטרה אחת לה "כי מנסה ה' אלוקיכם", האם יש לכם אהבה ויראה פנימית "הישכם אוהבים את ה' אלוקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם" עם כל פנימיות הלב והנפש, כי אהבה ויראה הם דברים פנימים שבאדם, וע"י העמידה בנסיון כה קשה לא ללכת לפיתוי אחרי נביא השקר זה מבטא את גודל האהבה והיראה הפנימית. ברם יש להבין, הרי השי"ת חוקר לב ובוהן כליות, ויודע דרכי כל איש ואיש גודל מדרגתו הפנימית באהבה ויראה, א"כ לשם מה דרוש הנסיון לבדוק "הישכם אוהבים את ה' אלוקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם"?

ע"י הנסיון האהבה הפנימית יוצאת לפועל

מבאר הרמב"ן (דברים יג, ד) "וטעם כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם לאמור כי ענין המופת אשר בא והראה ה' לזה בחלומו או בכיהונו רצון האלוקים היה בו לנסותכם באהבתו, וכבר פירשתי כי הנסיון יקרא כן מצד המנוסה", כלומר, אין השי"ת צריך לדעת אלא לטובת המנוסה, א"כ מה הפרוש "לדעת כו" שזה מתייחס אל ידיעת הקב"ה, "ואמר לדעת שיודע בפועל מה שהוא בכח וגלוי לפניו", גלוי לפניו מה שיש בכח, אמנם ה'לדעת היא שיש לו בפועל את אשר יש לו בכח.

וכ"כ הספורנו (שם) "לדעת כדי שעל אהבתכם המנוסת בפועל" שיצאה בפועל ע"י הנסיון "תהיה בפועל ידיעתו הפועלת לטוב לעולם, כראוי בדבר המובן בפועל לקבלת שפע טובו", "לדעת" היינו השגחתו הפועלת בעוצמה לפי הקירבה בין ה' לישראל, לא ידיעתו ית' אלא על פעולותיו בבחינת ידיעה, כמוש"כ "כי אתכם ידעתי מכל העמים", "כי ידעתי אשר יצוה את ביתו כו", וכן "לדעת הישכם אוהבים את ה' אלוקיכם כו", פירושו שתהיה קירבה ביני ובינכם ע"י שמידת היראה

והאהבה יצאו בפועל מהכח, כשעומדים בנסיון ואין שומעים אל דברי נביא השקר, ואין מאמינים ושומעים לאותותיו ומופתיו, זה מבטא בפועל ובמעשה את גודל האהבה והיראה.

וכן הנאמר בעקידה "עתה ידעתי כי ירא אלוקים עתה", פירושו ע"י העמידה של א"א בנסיון כה קשה, ועל אף גודל מדרגתו של א"א גם קודם הנסיון לאחר שנתנסה בתשעה נסיונות עליה אחר עליה, בכ"ז כל עוד שהיתה מדרגתו העשירית רק בכח - פנימיות הלב, היה חסר בגודל הקירבה של השי"ת אל א"א, ורק אחר שעמד בנסיון והוציא את גודל אהבתו מהכח אל הפועל זה הביא אותו לקירבה מופלגת אל השי"ת - עתה ידעתי כו".

"ה' צדיק יבחן"

יסוד דברי הראשונים מבואר בחז"ל (ב"ר לד, ב) אמרו: "ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו", הפסוק מעמיד את הצדיק לעומת הרשע, הרשע אוהב חמס הקב"ה שנאה נפשו, לעומת זאת הצדיק ה' יבחן, דהיינו, בחינת הצדיק היא מבטאת את גודל אהבת השי"ת והשגחתו על הצדיק שהוא היפך מדרגת הרשע, "אמר רבי יונתן היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועים שאינו מקיש עליהם אחת עד שהיא פוקעת, ומה הוא בודק קנקנים יפים שאפי' הוא מקיש עליו כמה פעמים אינו נשבר, כך אין הקב"ה מנסה אלא את הצדיקים", מדברי המשל למדים שהבחינה היא כדי לדעת את טיבו של הקנקן אם הוא שלם או לאו, אולם מהמשך דברי המדרש מבואר שמטרת ההקשה כדי לחזק את הקנקן.

"אמר ר' יוסי הפשתי הזה בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה כל שהוא כותשה היא משתבחת וכל שהוא מקיש עליה היא משתמנת, ובשעה שהוא יודע שפשתנו רעה אינו מספיק להקיש עליה עד שהיא פוקעת, כך אין הקב"ה מנסה אלא את הצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן", הקב"ה מנסה את הצדיקים, ומדוע? כיון שע"י העמידה בנסיון הצדיק מתחזק ומתחשל שנאמר ה' צדיק יבחן.

"רבי אליעזר אמר לבעל הבית שהיו לו ב' פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע על מי הוא נותן העול לא על אותה שכחה

יפה, כך אין הקב"ה מנסה אלא הצדיק שנאמר ה' צדיק יבחן", ע"י העול על הפרה היא יכולה לחרוש את השדה, וכתוצאה מכך יצמיח השדה תבואה משובחת, כך העול - הנסיונות - שהקב"ה נותן לצדיק הם מתוך אהבת השי"ת אל הצדיק כדי להשביחו ולחזקו, שיצאו ממנו פירות טובים ומשובחים.

הרב חיים בן חמו שליט"א

"ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים ניסה את אברהם" (כב-א)

ניסיון העקידה לדעת חז"ל היה הניסיון העשירי והקשה מכל הניסיונות, ניסיון ששפך אור על כל הניסיונות, כדברי הגמ' (סנהדרין פט): "קח נא" אין נא אלא לשון בקשה, אמר הקב"ה לאברהם בבקשה ממש עמוד לי בזה הניסיון, שלא יאמרו הראשונות לא היה בהם ממש.

מה באמת המיוחד בניסיון זה מכל הניסיונות? הנה ברור לכל, כי בקוראנו את פרשת העקידה ההרגשה העולה מפרשה זו, שמדובר באחת ההקרבות הגדולות ביותר בתולדות האנושות, ניסיון זה חתם את סדרת הניסיונות, שיוכו את אברהם אבינו בתואר "ירא אלוקים" כפי שאמר לו המלאך "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, ולא חשכת את בנך יחידך ממני", כאשר האבא האהוב שזכה בערוב ימיו לחבוק בן, וראה אותו "בכבן ממש" ושהובטח לו שממנו יקום עם שימשיך את מורשתו, כמש"כ "כי ביצחק יקרא לך זרע" אך שהוא מציינת לבקשה האלוקית, לא שואל שאלות אלא "וישכם אברהם בבוקר, ויחבוש את חמורו".

מובא במדר"ר (פרשה נה) אמר רבי שמעון בר יוחאי אהבה מקלקלת את השורה והשנאה מקלקלת את השורה, "אהבה מקלקלת את השורה", דכתיב (כב-ג) "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" וכי לא היה לו עבדים שיעשו זאת? "שנאה מקלקלת את השורה" שנאמר (במד' כב-כא) "ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו" וכי לא היו לו עבדים שיעשו זאת? נעמוד על הרישא של המדרש, הרעיון המקופל בדבריו של רשב"י במדרש זה, שמבחו הנאמנות האמיתי אצל האדם, לא נאמר בעצם קיום הצייו או הבקשה, אלא בצורת קיום המצווה ובחשקה המושקעת סביב קיומה, כדוגמת חיילים הבאים לצבא מתוך אידיאל ומתוך אהבת המלך והעם, שהם מחכים להזדמנות בה יוכיחו את נאמנותם ואת אהבתם העזה למלך ולמולדת, גם אם יצטרכו לבצע זאת מתוך מסירות נפש, רשב"י מלמד אותנו לקרוא נכון את פרשת העקידה, ולהתבונן בכל מילה הכתובה במעשיו של אברהם בצורת קיום רצון ה', ונראה חלק מהם.

"וישכם אברהם בבוקר" לומדים מכך חז"ל, מזה שהשכים בבוקר סימן שישן בלילה, ולכאורה, אך יכול היה אברהם להירדם בלילה כאשר הוא יודע שבבוקר עליו לקום ולשחוט את בנו יחידו? "ויחבוש את חמורו" מי שהיה כבד בכסף במקנה ובוהב, ויש לו עבדים ושפחות לרוב, הוא עצמו צריך לחבוש את החמור מדוע לא נתן הוראה לאחד ממשרתיו? ועוד, הר"ן מדייק מהמילים "קח נא" שה' לא אמר לאברהם בלשון ציווי לעקוד את יצחק, אלא בלשון בקשה, כלומר שאם אברהם היה רוצה להמתין עד שיצחק יתחתן ויראה זרע, כפי שהובטח לו "כי ביצחק יקרא לך זרע" לא היה נחשב אברהם כמי שעבר על ציווי ה', ובפרט שהקב"ה לא אמר לו מתי לעקוד את יצחק, ועוד שאולי עם הזמן הבקשה תשתנה, וביותר שאברהם אבינו מגיל שלוש הכיר את הבורא, ובמשך כל ה-134 שנות חייו הוא הפיץ את האמונה במלא המרחק, וזכה להכניס אנשים רבים תחת כנפי השכינה, כאשר אחת מנקודות המפתח ללא ספק היו הערכים האמיתיים של "דרכי ה' דרכי נועם וכל נתיבותיו שלום" במידת החסד והרחמים, בניגוד לשיטות הפולחן דאו, שהיו מקריבים את בניהם למולך, ע"י שהיו מעבירים אותם בין שתי לשונות אש, ועל מנת להשקיט את מצפון ההורים היו מריעים בחצוצרות, ומתופפים בתופים, להבליע את קולות הבן העולה על המוקד, והכמרים היו מעודדים את ההורים באומרם להם כי האל רצה את בנכם, והנה עם בקשתו של הקב"ה מאברהם "קח נא את בנך יחידך אשר אהבת את יצחק", ממתין אברהם שלושה ימים על מנת לבצע את בקשת הבורא, לא בפזיזות ובחוסר מחשבה, כדברי חז"ל שלא יאמרו הימים אותו ופעל מתוך טירוף הדעת, אלא ביום השלישי לאחר מחשבה ומתוך שיקול הדעת, וכל מעשיו של אברהם היו מחושבנים עד הפרט האחרון, לקח את המאכלת את האש ואת העצים לא אמר נתארגן בדרך, מה במעיד על הרצון והתשוקה להוציא לפועל את רצון ה' בכל מחיר.

עד כמה ניסיון זה היה קשה? ננסה לדמיין לעצמנו, באיזה מכוכה יעמוד אברהם כאשר יחזור מהעקידה ללא בנו יחידו? אותו הבן שנולד לו לאחר נסים ונפלאות, ובפרט שהיו ליצינים באותו הדור שהיו אומרים מאבימלך נתעברה שרה, ולכן אין לו קושי לעקוד אותו, מה יאמר לכל אותם הגרים שבוודאי ישאלו איפה דרכי הנועם והחסד והאיסור בהקרבת אדם? אך יבטי בעיניהם? האם העקידה לא מעמידה את כל מפעל חייו של אברהם בהפצת האמונה בסכנה? מה יהיה עם החילול ה' שיהיה עם הישמע דבר העקידה בעולם? כל השאלות הללו ועוד לא הציקו לאברהם בדרכו לעקידה?

מלמד אותנו רשב"י שאהבתו של אברהם לבורא הייתה כל כך גדולה עד שכל השאלות הללו לא עמדו בפניו, בשל התשוקה העצומה שבערה בתוכו לקיים את רצון ה', כי "אהבה מקלקלת את השורה", אברהם שייך לאותם עבדי ה' האמיתיים, שכל מגמתם ורצונם לעשות את רצון ה', ולצורך כך הם מבטלים את דעתם ביטול גמור, ואפילו לא שואל שאלות. אבל מעניין שבסיום העקידה כאשר אומר לו מלאך ה' (כב-יב) "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מומה" או שואל אברהם כפי שמובא ברש"י, "אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי "כי ביצחק יקרא לך זרע" והזרת ואמרת "קח נא את בנך" עכשיו אתה אומר לי "אל תשלח ידך אל הנער" איך אמירות סותרות אלו מסתדרות? א"ל הקב"ה "לא אהלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה" כשאמרת לך "קח נא" לא אמרת לך שחטתה, אלא העלתה אותו, כעת תוריד אותו.

רק כעת מתבהרת התמונה לאברהם אבינו, שכל המהלך הזה היה ניסיון ולטובתו, כפי שמבאר הרמב"ן "והאלוקים ניסה את אברהם" וז"ל: ענין הניסיון הוא, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה, ואם לא ירצה לא יעשה, ויקרא ניסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך, יצווה בו להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד, כלומר הוא יתברך אינו זקוק לעמידתו של האדם בניסיון כי הוא יודע אם האדם יעמוד בו אם לאו, אבל עמידת האדם בניסיון יש בה כדי לחסן ולהשגל ולרומם את העומד בו, ומוסיף רבנו סעדיה גאון שע"י עמידת הצדיק בניסיון ידעו כולם מדוע בחר בו ה', וניסיון הוא מלשון נס ודגל, שע"י מתרומם המנוסה לדרגות גבוהות.

את הכוח לעמוד בניסיונות העביר אברהם אבינו לכל זרעו אחריו, כמו שכתוב (יח-ט) "כי ידעתיו, למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו", כלומר אברהם במעשיו השריש והחדיר בגנים התורשתיים לכל עם ישראל ולכל הדורות אחריו, את כוח הנאמנות לבורא עד כדי מסירות נפש, ומכאן ואילך כוח זה בר השגה לכל אחד מיוצאי חלציו במעט מאמץ, לכן מעשה העקידה שאומנם היה האחרון בניסיונות אברהם, אבל הראשון בדרישה להקרבה מעין זו, תופס מקום נכבד בתודעה היהודית.

הגמ' (סנהדרין פט): על הפסוק "ויהי אחר הדברים האלה" דורשת, אחר דבריו של ישמעאל, שהיה מתפאר על יצחק, שמל בן י"ג שנה ולא מיחה, אמר יצחק לישמעאל באבר אחד אתה מיראני, אילו אמר לי הקב"ה ובח עצמך לפני, לא הייתי מעכב, אחר הדברים האלה מגיע ניסיון העקידה, ויצחק הוכיח עד כמה אותו כוח של מסירות ונאמנות לבורא שהטמיע בו אביו אברהם היה חזק, שהרי הקב"ה לא אמר ליצחק להיעקד, ועם זאת זכה יצחק ועמד בגבורה בניסיון, ואולי זהו ההסבר לשאלה, למה אין התורה מייחסת את הניסיון ליצחק אלא לאברהם, שהרי לכאורה הקורבן היה יצחק? מפני שיצחק קבל בתורשה את הכוח בפוטנציאל למסירות נפש, מה שאין כן אברהם שגדל בבית של תרה.

נמצאנו למדים מניסיון העקידה ומכלל הניסיונות שעבר אברהם, אך ובאיה צורה יש לנו לקיים את רצון ה', וכ"ש את ציווי ה', כפי שמופיע בתחילת הפרשה על הכנסת האורחים המיוחדת שעם כל המגבלות, של חום היום, יום השלישי למילה, גילוי ה', ושלושה אורחים הנדמים כערכים, ועם כל זאת אברהם רץ ומזדרז ומכין להם סעודת מלכים כאילו הגיעו אליו גדולי הדור, כזה היה אברהם, ולא רק במצווה הקשורה למידתו מידת החסד, אלא גם לבקשת עקידת בנו, אברהם מקיימה בשמחה ובזריזות, כי המשותף בכל הניסיונות הוא לעשות את רצון אביו שבשמים, ה' יזכנו ללמוד ממעלותיו בבחינת "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, אמן.

[לצפייה והורדה בעלונים קודמים של "למעשה" \(מכון למעשה\) מתוך אתר "בינינו" - לחץ כאן ומתוך אתר תורת יוסף לחץ כאן ומתוך אתר של דרשו לחץ כאן](#)